

Uczniowie Szkół Handlowych im. Vetterów w walkach o niepodległość i granice państwa

W 1927 roku w oficjalnej nazwie 8-klasowej Szkoły Handlowej w Lublinie umieszczono nazwiska jej dwóch fundatorów, znanych browarników, braci Augusta i Juliusza Vetterów¹. W okolicznościowym wydawnictwie nawiązano do trudnych czasów wojennych i strat poniesionych wśród wychowanków szkoły.

Nie wszyscy znajdują się na tym uroczystym i drogim dla nas Zjeździe – głosił fragment tekstu. – Nie będzie tych, którzy poszli walczyć o święte hasła wolności i swobody i oddali za nie najcenniejszy skarb swój – życie².

Upamiętnienie poległych uczniów i absolwentów stało się zadaniem tych, którzy przeżyli. Gdy w listopadzie 1925 roku odbyło się w Warszawie uroczyste odsłonięcie Grobu Nieznanego Żołnierza, wieloletni dyrektor Szkoły Handlowej Ludwik Kowalczewski³ wygłosił na placu Litewskim w Lublinie przemówienie. W słowach skierowanych do uczniów wszystkich miejscowych szkół pojawił się wątek grobów żołnierskich:

Nieznany żołnierz to te zastępy młodzieży, często nieletniej, co w pięknym porywie patriotyzmu za broń chwyciwszy, nie mogły znieść trudów wojennych i z zapasów z wrogiem wyszły ze złamanym zdrowiem, przedwcześnie zstępując do mogiły⁴.

¹ August Karol (1847–1907) i Juliusz Rudolf (1853–1917) Vetterowie – przemysłowcy, filantropi. Zob. *Słownik biograficzny miasta Lublina* [dalej SBML], red. T. Radzik, J. Skarbek, A. A. Witusik, t. 1, Lublin 1993, s. 276–279 (oprac. B. Mikulec).

² *Z naszej szkoły. Jednodniówka wykonana staraniem i siłami uczniów 8 kl. Szkoły Handlowej Zgromadzenia Kupców im. Vetterów ku uczczeniu jej czterćwiekowego jubileuszu*, Lublin 1927, s. 5.

³ Ludwik August Kowalczewski (1866–1954) – nauczyciel przyrodoznawstwa, dyrektor Szkół Handlowych Zgromadzenia Kupców miasta Lublina (Szkoły im. Augusta i Juliusza Vetterów) w latach 1908–1935. Był związany z Towarzystwem pod nazwą „Muzeum Lubelskie”. W 1932 roku odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Zob. Z. Bownik, *Z dziejów szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie*, Lublin 1958, s. 18, s. 89–91 i in.; K. Poznański, *Szkoły im. A. i J. Vetterów w Lublinie*, Lublin 1985, s. 76–77 i in.; T. Kącki, *Nauczyciele Szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie 1866–1996 przeszli do historii Szkół Vetterów*, Lublin 1996, s. 18, 26–28 i in.

⁴ „Mowa Ludwika Kowalczewskiego do młodzieży Szkół Średnich w Lublinie w dniu pogrzebu Nieznanego

Lata wojny były niezwykle trudne dla funkcjonowania szkoły. Jesienią 1914 roku gmach przy ulicy Bernardyńskiej 14 został zarekwirowany na potrzeby wojska. Po zabezpieczeniu majątku szkolnego przed grabieżą należało, jak wspominał po latach dyrektor Kowalczewski, „obmyślić sposób zajęcia młodzieży nauką, aby w ogólnym rozgardiaszu wojennym nie pozostawała na ulicy”⁵. Lekcje poprowadzono w wynajętych salach. Nauczyciele zgodzili się pracować za połowę wynagrodzenia. Latem 1915 roku wielu chłopców ze starszych klas zaciągnęło się do legionów sformowanych przez Józefa Piłsudskiego. Pozostali w mieście uczniowie aktywnie udzielali się w drużynach harcerskich współpracujących z Polską Organizacją Wojskową.

W niezapomnianych dniach listopadowych 1918 roku – odnotował Ludwik Kowalczewski – starsza młodzież tutejszej szkoły wzięła czynny udział w rozbrajaniu zdemoralizowanych wojsk austriackich i służbie na posterunkach wojskowych, dopóki nie zastąpiły jej zorganizowane czynniki społeczne⁶.

Wielu wychowanków Szkoły Handlowej wzięło udział w obronie Lwowa. W walkach tych zginął były drużynowy III Lubelskiej Drużyny Harcerskiej im. Romualda Traugutta, Kazimierz Baudouin de Courtenay. Ocaleni w wojnie wrócili do szkół, by uzupełnić wykształcenie. Liczni absolwenci Szkoły Handlowej podjęli wkrótce studia na nowo powstałym Uniwersytecie Lubelskim⁷.

⁵ *Żołnierza*, 2 października 1925 roku – ML/H/1768 (rękopis w zbiorach Muzeum Lubelskiego – Oddziale Historii Miasta Lublina), s. 6.

⁶ „Zarys historii Gimnazjum im. Vetterów Zgromadzenia Kupców w Lublinie” w opracowaniu Ludwika Kowalczewskiego, 9 stycznia 1934 roku – ML/H/1770 (rękopis).

⁷ Tamże.

⁷ Uniwersytet Lubelski (dzisiejszy Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) powstał pod koniec 1918 roku. Wykłady rozpoczęto 1 grudnia w Seminarium Duchownym w Lublinie, a inauguracja pierwszego roku akademickiego miała miejsce 9 grudnia. W strukturach nowo powstałej uczelni zorganizowano Wydział Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych, na który zapisało się wielu absolwentów lubelskich szkół średnich. W 1921 roku uczelnia otrzymała do dyspozycji koszarę świętokrzyskie (dawny klasztor Dominikanów Obserwantów). Zob.

Kazimierz Baudouin de Courtenay (1899–1919), podchorąży 36. Pułku Piechoty, zmarły we Lwowie od ran odniesionych pod Skniłowem. Zbiory Muzeum Lubelskiego w Lublinie

Grób Kazimierza Baudouina de Courtenay, ze zniekształconą formą nazwiska, na cmentarzu przy ul. Białej w Lublinie. Fot. Emilia Kaczanowska, 2016 rok. Zbiory Muzeum Lubelskiego w Lublinie

Jan Bartlewicz (ur. 1900), absolwent Szkoły Handlowej z 1919 roku, student Uniwersytetu Lubelskiego, oficer Polskiej Marynarki Wojennej. Zbiory Archiwum Uniwersyteckiego KUL

Edward Dziewicki (1899–1940), absolwent Szkoły Handlowej z 1919 roku, student Uniwersytetu Lubelskiego, oficer rezerwy piechoty Wojska Polskiego, zginął w Katyniu. Zbiory Archiwum Uniwersyteckiego KUL

W chwili wybuchu wojny polsko-bolszewickiej młodzież szkolna i akademicka ponownie zasilła szeregi wojska. W lipcu 1920 roku uczniowie starszych klas i studenci wyruszyli z Lublina do Rembertowa. W „Głosie Lubelskim” zamieszczono zapowiedź nabożeństwa w intencji walczących. Tytuł artykułu brzmiał: *Dzieci lubelskie idą do szeregów armii*⁸. Na front wyruszyli także wychowawcy⁹ – polonista Ignacy Badyoczek¹⁰, nauczyciel języka francuskiego René Le Brun¹¹, matematyk Edward Gawdzik¹² oraz geograf (?) Stanisław Kolber¹³. Jesienią 1920 roku zwolnieni ze służby żołnierze przybyli do Lublina. W lokalnej prasie pojawiły się liczne nekrologi poległych. Na łamach gazet wspomniano szkolnych kolegów. Rodziny Stefana Laśkiewicza i Stefana Lambacha ufundowały stypendia imienia nieżyjących synów¹⁴. Kilka lat później w budynku Szkoły Handlowej wmurowano tablicę pamiątkową ku czci nieżyjących

Katolicki Uniwersytet Lubelski. 50 lat istnienia i działalności, Lublin 1968, s. 7–13.

⁸ „Głos Lubelski” 1920, nr 192 z 17 VII, s. 2.

⁹ K. Poznański, dz. cyt., s. 112.

¹⁰ Ignacy Badyoczek (1872–1940) – nauczyciel arytmetyki w Szkołach Handlowych Vetterów w latach 1918–1932. Pracował również w Państwowym Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Lublinie. Zob. Legitymacja nauczycielska, 1921 rok – ML/H/1315; K. Poznański, dz. cyt., s. 143–144, 156–157 i in.; T. Kącki, *Nauczyciele Szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie...*, s. 8; P. Dymmel, R. Litwiński, *Cmentarze lubelskie*, Lublin 2015, il. 335 (grób przy ulicy Lipowej – sektor XVI).

¹¹ René Le Brun (zm. w 1932 roku) – nauczyciel języka francuskiego w Szkołach Handlowych w latach 1909–1920. Zob. „Program akademii szkolnej w pierwszą rocznicę śmierci”, 1933 r. – sygn. 2001, k. 171–173 (dokument w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie) [dalej WBP]; „Głos Lubelski” 1932, R. XIX, nr 95, s. 2; nr 97, s. 5 (nekrologi); K. Poznański, *Szkoły im. A. i J. Vetterów...*, s. 81, 86, 112 i in.; T. Kącki, *Nauczyciele szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie...*, s. 23.

¹² Edward Gawdzik – nauczyciel matematyki w Szkołach Handlowych w latach 1906–1935. Zob. K. Poznański, dz. cyt., s. 86, 94, 112 i in.; T. Kącki, *Nauczyciele szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie...*, s. 8, 24.

¹³ K. Poznański, dz. cyt., s. 112, T. Kącki, *Szkoły im. A. i J. Vetterów w Lublinie i ich uczniowie 1866–2000*, Lublin 2000, s. 29. W opracowaniach dotyczących dziejów szkoły wymieniany jest Antoni Kolber, który był nauczycielem geografii i biologii dopiero w latach 1928–1950, a w okresie od 1944 do 1950 roku kierował Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. A. i J. Vetterów w Lublinie. Zob. tenże, *Nauczyciele szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie...*, s. 26, 43, 60, 74.

¹⁴ „Mowa nad mogiłą ś. p. inżyniera Teofila Laśkiewicza wygłoszona przez Ludwika Kowalczewskiego, 6 października 1925 roku” – ML/H/1767 (rękopis), s. 4.

wychowanków¹⁵. W 1933 roku, podczas uroczystych obchodów 15-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości młodzież szkół lubelskich zebrała się na placu Litewskim¹⁶. Przed pomnikiem Nieznanego Żołnierza odczytano nazwiska poległych kolegów¹⁷. Rok później wieloletni dyrektor Szkoły Handlowej im. Augusta i Juliusza Vetterów Ludwik Kowalczewski podjął się spisania historii prowadzonej przez siebie placówki. Podsumowując „dorobek duchowy” szkoły, dodał na zakończenie następujące słowa:

Oto znane i nieznanne mogiły młodych bohaterów, którzy młode życie kładli dla wywalczenia niepodległości Polski i w obronie jej granic¹⁸.

Uczniowie i absolwenci Szkoły Handlowej polegli w walkach w latach 1914–1920¹⁹

1. Bandowski Wacław Grzegorz (ur. 15 IV 1891 r. w Kielcach, zginął w 1920 r. [?]) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1905–1910 (matura).

APL – nr zespołu 534, sygn. 1.

2. Baudouin de Courtenay Kazimierz (ur. 1899 r. w Rosji, syn Lubomira, ranny 17 II [4 III] 1919 r. pod Skniłowem, zm. 5 III 1919 r. w szpitalu we Lwowie, pochowany na cmentarzu przy ul. Białej w Lublinie) –

¹⁵ Z. Bownik, dz. cyt., s. 74–75.

¹⁶ Program uroczystych obchodów został zamieszczony w publikacji *Młodzież szkół lubelskich w 15-lecie niepodległości* wydanej w Lublinie w 1933 roku nakładem Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego.

¹⁷ *Lista poległych w walkach o Niepodległość uczniów szkół lubelskich wywołanych na apelu dnia 10 listopada 1933 r. na Placu Litewskim w Lublinie opodal płyty Nieznanego Żołnierza*, „Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego” 1933, grudzień, R. VI, nr 4 (58), s. 158–159. Za wskazanie artykułu dziękuję panu Sławomirowi Snopkowi.

¹⁸ Por. przypis 5.

¹⁹ Spis ułożony według następującego schematu: nazwisko i imię / data i miejsce urodzenia / imiona rodziców i nazwisko panieńskie matki / data śmierci / ustalone miejsce pochówku / lata nauki w Szkole Handlowej (matura) / studia / członkostwo w harcerstwie / w POW / w Wojskowej Kadrcze Szkolnej / w Harcerskim Batalionie Wartowniczym / udział w I wojnie światowej (służba w Legionach Polskich z uwzględnieniem stopni wojskowych) / w wojnie polsko-bolszewickiej (służba w Wojsku Polskim z uwzględnieniem stopni wojskowych). Pod opisem biograficznym podano dane źródłowe. Spis powstał jedynie na podstawie publikacji, informacji prasowych oraz materiałów dostępnych w archiwach lubelskich i w zbiorach prywatnych.

uczeń 8-klasowej Szkoły Handlowej; harcerz; w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w 1. komp. karabinów maszynowych 36. PP (pchor./pośmiertnie ppor.?).

Informacje od Prof. Magdaleny Smoczyńskiej; „Ziemia Lubelska” 1919: nr 151 z 4 IV, s. 3, 1920: nr 101 z 2 III, s. 2, nr 103 z 4 III, s. 2 (nekrologi); „Głos Lubelski” 1920: nr 62 z 3 III, s. 3, nr 64 z 5 III, s. 2 (informacja o mszy żałobnej w pierwszą rocznicę śmierci); *Lista poległych w walkach o Niepodległość uczniów szkół lubelskich wywołanych na apelu dnia 10 listopada 1933 r. na Placu Litewskim w Lublinie opodal płyty Nieznanego Żołnierza*, „Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego” 1933, nr 4 [dalej „Dziennik Urzędowy” 1933], s. 159; *Z naszej szkoły. Jednodniówka wykonana staraniem i siłami uczniów 8 kl. Szkoły Handlowej Zgromadzenia Kupców im. Vetterów ku uczczeniu jej czterdzięciokowego jubileuszu*, Lublin 1927, s. 8, 13; *Zarys historii wojennej 36-go Pułku Piechoty Legii Akademickiej*, oprac. S. Pomarański, Warszawa 1930, s. 13, 55 (ppor.); *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934 [dalej *Lista strat WP 1918–1920*, 1934], s. 33 (pchor. 36. PP, zm. 4 III 1919 r.); *Księga pamiątkowa 25-lecia harcerstwa w Lubelszczyźnie. Wspomnienia i dokumenty 1911–1936*, Lublin 1936, s. 99; W. Nekrasz, *Harcerze w bojach: przyczynek do udziału młodzieży polskiej w walkach o niepodległość ojczyzny w latach 1914–1921*, cz. 2, Warszawa 2011 (reprint) [dalej *Harcerze w bojach*, cz. 2, 2011], s. 349, 441 (ppor. 36. PP, zm. 5 III 1919 r. od ran pod Lwowem); H. i S. Dąbrowscy, *Harcerski Lublin 1911–1939*, Lublin 2012, s. 28, 50 (ranny pod Skniłowem, pow. Złoczów, woj. tarnopolskie).

3. **Ciechoński Władysław** (ur. 3 [4] III 1898 r. w Bychawie [1897 r. w Lublinie?], syn Stanisława [Władysława?] i Sabiny z Padzińskich, ranny pod Tłuszczem, zm. 12 VIII 1920 r. w Warszawie, pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach) – uczeń 8-klasowej Szkoły Handlowej; peowiak; absolwent Oficerskiej Szkoły Obserwatorów Lotniczych w Warszawie (1920 r.); w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w 16. Wywiadowczej Eskadrze Lotniczej (pchor.; pośmiertnie ppor.); odznaczony Krzyżem Virtuti Militari kl. V i Polową Odznaką Obserwatora.

APL – nr zespołu 1654, sygn. 167 (akt ur. nr 93 – ur. 3 III 1898 r. w Bychawie, syn Stanisława); Protokół śmierci z Cmentarza Komunalnego przy ul. Powązkowskiej w Warszawie (ur. w 1897 r. w Lublinie, syn Władysława; opis dokumentu pozyskany dzięki uprzejmości pana Jerzego Wojciechowskiego); „Kurier Warszawski” 1920: nr 225 z 15 VIII, s. 5 (nekrolog); „Ziemia Lubelska” 1920: nr 385, s. 3 (nekrolog); „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Ku czci poległych lotników. Księga pamiątkowa*, red. M. Romeyko, Warszawa 1933, s. 196, ilustracja po s. 212, 316 (fot.); J. Pawlak, *Pamięci lotników polskich 1918–1945*, Warszawa 1998, s. 28–31; G. Łukomski, B. Polak, A. Suchcitz, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykaz odznaczonych za czyny z lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997 [dalej *Kawalerowie VM*, 1997], s. 129 (Krzyż VM kl. V nr 8125 za wojnę 1914–1921, pchor.); J. Zieliński, W. Wójcik,

Lotnicy Kawalerowie Orderu Wojennego Virtuti Militari: 1919–1920, t. 1, *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920*, Warszawa 2005, s. 36–37, fot. (ur. 3 III 1890 r. w Bychawie).

4. **Dekundy Antoni** (poległ pod Izabelinem). „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159.
5. **Gajga Antoni „Kot”** (zginął 8/9 VI 1916 r.) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej; w czasie I wojny światowej służył w 1. komp. II bat. 2. PP II Brygady Legionów Polskich (szer.). *Lublinianin Legionista ranny na froncie*, „Ziemia Lubelska” 1916, nr 311 z 27 VI, s. 2.
6. **Gronkiewicz Gabriel Edmund** (ur. 19 IV 1900 r. w Lublinie, syn Szymona i Cecylii z Wersierów [?], zginął w listopadzie 1918 r.) – uczeń 8-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1907–1918 (matura). APL – nr zespołu 534, sygn. 1; APL – nr zespołu 1859, sygn. 84 (akt urodzenia nr 216).
7. **Jabłoński Piotr** (ur. 1902 r., zm. wskutek choroby 25 VI 1919 r. w Radomiu) – uczeń 8-klasowej Szkoły Handlowej; w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w 24. PP (szer.). APL – nr zespołu 534, sygn. 1; *Zarys historii wojennej 24-go Pułku Piechoty*, oprac. J. Pałac, Warszawa 1930, s. 37 (szer.); *Lista strat WP 1918–1920*, 1934, s. 281.
8. **Jankowski Bartosz, wł. Bartłomiej** (ur. 11 IV 1901 r. w Zurychu, syn Pawła Leona i Marii z Goreywów, poległ 7 VI 1920 r. pod Żytomierzem, symboliczny grób na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie) – uczeń 8-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1911–1919 (matura); harcerz; w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w Przybocznym Szwadronie Naczelnego Wodza (kpr.), odznaczony pośmiertnie Krzyżem Virtuti Militari kl. V i Krzyżem Niepodległości. Zbiory rodzinne Jana Magierskiego (siostrzeńca); APL – nr zespołu 534, sygn. 1; „Ziemia Lubelska” 1920, nr 550, s. 3 (nekrolog); „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Lista strat WP 1918–1920*, 1934, s. 293 (zm. 5 VI 1920 r. w Żytomierzu); *Kawalerowie VM*, 1997, s. 172 (Krzyż VM kl. V nr 3939 za wojnę 1914–1921, Jankowski Bartłomiej, kpr.); *O uczniu żołnierzu*, oprac. K. Konarski, Warszawa 1922, s. 144 (fot.), 164, 189–193; *Harcerze w bojach*, t. 2, 2011, s. 350, 446 (poległ w czasie odwrotu spod Kijowa).
9. **Jaroszyński Józef** (poległ pod Mołodeczmem). „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159.
10. **Konopacki Juliusz Stanisław** (ur. 8 X 1899 r. w Dzwoli, zm. 24 [25] VIII 1920 r. w Lublinie, pochowany na cmentarzu przy ul. Białej w Lublinie [?]) – uczeń 7-klasowej Szkoły

- Handlowej w latach 1909–1916 (matura); studia na Uniwersytecie Warszawskim; w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w PAC. APL – nr zespołu 534, sygn. 1; „Ziemia Lubelska” 1920: nr 372 z 26 VIII 1920, s. 3; nr 382 z 5 IX, s. 2 (nekrologi).
- 11. Kuczyński Tadeusz** (ur. 17 III 1894 r. w Lublinie, syn Alojzego i Gabrieli z Englertów, zm. 26 VII [X lub XI] 1918 r. w Płocku, tymczasowo pochowany na tamtejszym cmentarzu) – uczeń Szkoły Handlowej w latach 1903–1911 (matura); studia na uczelniach w Louvain i Nancy oraz na Politechnice Warszawskiej; w czasie I wojny światowej służył w 3. szw. 4. Pułku Ułanów Wielkopolskich [15. Pułku Ułanów Poznańskich] (?) (uł.).
APL – nr zespołu 534, sygn. 1; „Ziemia Lubelska” 1918: nr 586 z 3–4 XII, s. 3 (wspomnienia pośmiertne), 1919: nr 311 z 16 VII, s. 3, nr 317 z 19 VII, s. 3 (nekrologi); „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Lista strat WP 1918–1920*, 1934, s. 445 (zm. 26 XI 1918 r. w Lublinie).
- 12. Lambach Stefan Hipolit** (ur. 1903 r., syn Stanisława i Heleny z Frydeckich, poległ 17 VIII 1920 r. pod Ćwiklinem, pow. płocki, pochowany na tamtejszym cmentarzu) – uczeń 5 klasy 8-klasowej Szkoły Handlowej; w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w 1. szw. 201. Ochot. P. Szwol. (szwol.).
„Ziemia Lubelska” 1920: nr 496 z 14 XI, s. 3, nr 498 z 16 XI, s. 2 (nekrologi); „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Lista strat WP 1918–1920*, 1934, s. 468 (201. P. Szwol.).
- 13. Laškiewicz Stefan** (ur. 1903 r. [1904 r.], syn Teofila i Zofii z Eustachiewiczów, poległ 18/19 VIII 1920 r. pod Skrzyszewem, pochowany tymczasowo na tamtejszym cmentarzu) – uczeń 7 klasy 8-klasowej Szkoły Handlowej; w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w 19. Pułku Ułanów Wołyńskich (ochotnik jazdy mjra Feliksa Jaworskiego).
„Ziemia Lubelska” 1920: nr 430 z 6 X, s. 3, nr 438 z 10 X, s. 3, nr 486 z 9 XI, s. 3, nr 488 z 10 XI, s. 3, nr 490 z 11 XI, s. 3 (nekrologi); „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; Z. Bownik, *Z dziejów szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie*, Lublin 1958 [dalej Z. Bownik, 1958], s. 56; P. Dymmel, R. Litwiński, *Cmentarze lubelskie*, Lublin 2015 [dalej *Cmentarze lubelskie*, 2015], il. 339 (grób rodzinny na cmentarzu przy ul. Lipowej, sek. XVIIIa).
- 14. Łabęcki Roman** (poległ pod Krasnojarskiem).
„Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Kawalerowie VM*, 1997, s. 218 (Krzyż VM kl. V nr 4528 za wojnę 1914–1921, ppor.).
- 15. Nawrocki Ludwik** (ur. 1 IV 1900 r. w Sztanowie w dawnej guberni podolskiej, syn Jana i Pauliny Izabeli z Kondrackich, zm. 5 X 1918 r. w Lublinie) – uczeń 8-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1908–1918 (matura).
APL – nr zespołu 534, sygn. 1; lubgens.eu – Akta zgonów parafii św. Michała w Lublinie (akt zgonu nr 228).
- 16. Obuchiewicz Józef** (ur. 15 I 1894 r. w Jastkowie, zm. w 1921 r. w Zakopanem [?]) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1902–1911 (matura).
APL – nr zespołu 534, sygn. 1.
- 17. Osieński Piotr** (ur. 27 VII [20 VIII] 1900 r. w Lublinie, syn Władysława i Anieli ze Śliwińskich, zm. od ran [21 VII lub 3 VIII] 20 VIII 1920 r. w szpitalu w Płocku, pochowany na cmentarzu w osadzie Bielsk w pow. płockim, po ekshumacji pochowany 2 XII 1920 r. na cmentarzu przy ul. Białej w Lublinie) – uczeń 8-klasowej Szkoły Handlowej; harcerz; w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w 2. dyonie 9. PAP (kan.).
APL – nr zespołu 1860, sygn. 24 (akt urodzenia nr 501 – ur. 27 VII 1900 r.); „Ziemia Lubelska” 1920: nr 508 z 21 XI, s. 2, nr 527 z 5 XII, s. 2 (data śm. 21 VII lub 3 VIII 1920 r.) (nekrologi); „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Lista strat WP 1918–1920*, 1934, s. 638 (zm. 20 VIII 1920 r. w Lublinie); *Cmentarze lubelskie*, 2015, il. 484 (grób na cmentarzu przy ul. Białej); lubgens.eu – Akta zgonów parafii lubelskich z 1920 r. (akt zgonu nr 3 – ur. 20 VIII 1900 r., zm. 20 VIII 1920 r.; informacje o ekshumacji ciała).
- 18. Peszel [Pessel] Walerian** (ur. 27 XI 1894 r. w Rudzie Opolskiej [?], zginął 22 lipca 1918 r. [?] lub zmarł w Paryżu) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1906–1913 (matura); harcerz.
APL – nr zespołu 534, sygn. 1; „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159.
- 19. Puternicki Grzegorz** (ur. 1899 r. w Tarnogórze, syn Konrada i Zofii z Kotowskich, zm. 20 VIII 1915 r. w Lublinie potrącony przez samochód wojskowy) – uczeń 7 klasy Szkoły Handlowej, członek milicji obywatelskiej w funkcji ordynansa-rowerzysty.
„Ziemia Lubelska” 1915: nr 245 z 22 VIII, s. 3, nr 250 z 25 VIII, s. 2 (nekrologi); Z. Bownik, 1958, s. 56–58 (data śm. 18 VIII 1915 r.); lubgens.eu – Akta urodzeń parafii w Tarnogórze (akt urodzenia nr 149); lubgens.eu – Akta zgonów parafii św. Pawła w Lublinie (akt zgonu nr 913).
- 20. Sikorski Henryk** (ur. 5 VII 1896 r. w Kowlu, zm. w 1921 r. w Bydgoszczy [?]) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1910–1916 (matura).
APL – nr zespołu 534, sygn. 1; *Kawalerowie VM*, 1997, s. 288 (Krzyż VM kl. V nr 3513 za wojnę 1914–1921, Sikorski Henryk, uł.).

Absolwenci Szkoły Handlowej /
żołnierze Wojska Polskiego / studiujący
na Uniwersytecie Lubelskim²⁰

21. **Skorupski Seweryn** (ur. 23 X 1896 r. w Wiszniowie [2 XII 1898 w Przewłocze], syn Stanisława i Karoliny z Izdebskich [?], zginął 9 X 1920 r. w Wilnie) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1906–1915 (matura); w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w 201. Ochot. PP (szer.).

APL – nr zespołu 534, sygn. 1 (ur. 23 X 1896 r. w Wiszniowie); APL – nr zespołu 1892, sygn. 3 (akt urodzenia 461 – ur. 2 XII 1898 r. we wsi Przewłoka); „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Lista strat WP 1918–1920*, 1934, s. 792.

22. **Smoleński Marceł Józef** (ur. 8 IV 1896 r. w Komasinie w Wielkopolsce [?], zm. 1 IV 1916 r. w Zakopanem) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1906–1913 (matura).

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; „Ziemia Lubelska” 1916: nr 186 z 16 IV, s. 2 (nekrolog), nr 187 z 17 IV, s. 3 (kronika żałobna); *Kawalerowie VM*, 1997, s. 294 (Krzyż VM kl. V nr 2727 za wojnę 1914–1921, Smoleński Józef, rtm.).

23. **Świetlicki Adolf Karol** (ur. 18 XI 1897 r. w Lublinie, poległ w 1917 r. pod Rawą Ruską) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1909–1916 (matura).

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; „Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159.

24. **Ulanowski Stanisław Jerzy** (zginął w Rosji).

„Dziennik Urzędowy” 1933, s. 159; *Lista odznaczonych Krzyżem Walecznych o nieznanym adresach*, Warszawa 1935 [dalej *Lista odznaczonych KW*, 1935], s. 73 (Ulanowski Stanisław, st. szer., 28. PP).

25. **Wałęcki Stanisław „Szyna”** (ur. 1895 r. [?], zm. wskutek ran 17 XI 1915 r. w szpitalu w Jägersdorfie, pochowany na tamtejszym cmentarzu).

„Ziemia Lubelska” 1915: nr 421 z 2 XII, s. 3 (kronika żałobna), nr 426 z 4 XII, s. 3 (nekrolog).

26. **Wolański Kazimierz Józef** (ur. 3 III 1894 r. w Lublinie, poległ w 1915 r.) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1904–1913 (matura).

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; *Lista odznaczonych KW*, 1935, s. 77 (szer. WP na Syberii).

27. **Zajączkiewicz [Zajączkowski] Ryszard Władysław** (ur. 3 IV 1896 r. w Sójkach w powiecie kutnowskim [?], poległ 19 V 1920 r. [1921 r.]) – uczeń 7-klasowej Szkoły Handlowej w latach 1906–1913 (matura); harcerz.

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; *Lista odznaczonych KW*, 1935, s. 79 (Zajączkowski, imię nieznanne, ppor., obrońca Lwowa; Zajączkowski, imię nieznanne, por., obrona Przemysła).

1. **Bartlewicz Jan Stanisław [Świętosław]** (ur. 25 XI 1900 r. w Częstochowie, syn Bolesława i Wiktorii z Roszkowskich) – absolwent Szkoły Handlowej z 1919 r., student na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Uniwersytetu Lubelskiego, ukończył Szkołę Podchorążych Marynarki Wojennej w Toruniu (1925 r.) oraz École des officiers torpilleurs Toulon we Francji; oficer Polskiej Marynarki Wojennej.

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; AU KUL – sygn. 403, k. 9 – odpis Zaświadczenia z Baonu Zapasowego 8. Pułku Piechoty Legionów o zwolnieniu studenta J. Bartlewicza ze służby wojskowej. Lublin, 29 grudnia 1920 r.; AU KUL – sygn. 403, k. 12 – prośba J. Bartlewicza o zaświadczenie przerwy na studiach w 1922 r. w czasie służby w marynarce wojennej. Bydgoszcz, 1 czerwca 1950 r.; *Lista starszeństwa oficerów zawodowych marynarki wojennej, oficerów rezerwy marynarki wojennej powołanych do służby czynnej, oraz oficerów zawodowych innych korpusów osobowych armii, przydzielonych do marynarki wojennej; sporządzona na dzień 15 sierpnia 1930 roku*, Warszawa 1930, s. 3 (Bartlewicz Jan, por. w korpusie morskim); „Rocznik Oficerski” [dalej RO] 1928, s. 851 (Bartlewicz Jan Stanisław, por. marynarki w Kierownictwie Marynarki Wojennej); RO 1932, s. 396, 891 (Bartlewicz Jan Świętosław, por. marynarki w Kierownictwie Marynarki Wojennej); R. Rybka, K. Stepan, *Awanse oficerskie w Wojsku Polskim 1935–1939*, Kraków 2003 [dalej *Awanse oficerskie*, 2003], s. 667 (Bartlewicz Jan Świętosław, kpt. marynarki w korpusie morskim).

2. **Dziewicki Edward Tadeusz** (ur. 11 X 1899 r. w Lublinie, syn Wincentego Konstantego i Antoniny z Jarząbkiewiczów, zginął w 1940 r. w Katyniu) – urzędnik, absolwent Szkoły Handlowej z 1919 r., student na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Uniwersytetu Lubelskiego, oficer rez. piechoty WP.

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; MART/Dep./52/1–11/ML, k. 48, poz. 03524; *Lista katyńska. Jeńcy obozów Kozelsk, Ostaszków, Starobielsk zaginieli w Rosji sowieckiej*, oprac. A. Moszyński, Warszawa 1989, s. 50 (AM 3524); „Rocznik Oficerski Rezerwy” [dalej ROR] 1934, s. 52, 425 (ppor. rez. 8. PP Leg.); M. Pawelec, „Lista Katyńska” KUL, „Przegląd Uniwersytecki KUL” 2010, nr 4, s. 12 (fot.); indeksreprejonowanych.pl.

²⁰ Spis ułożony według następującego schematu: nazwisko i imię / data i miejsce urodzenia / imiona rodziców i nazwisko panieńskie matki / data śmierci / matura w Szkole Handlowej / zawód / studia / członkostwo w harcerstwie / w Wojskowej Kadryze Szkolnej / służba w Wojsku Polskim z uwzględnieniem stopni wojskowych (stan na marzec 1939 roku). Pod opisem biograficznym podano dane źródłowe.

3. **Gołębiowski Teofil Zdzisław** (ur. 14 XII 1900 r. w Płoskiem, powiat zamojski, syn Henryka i Marii z Grymińskich) – absolwent Szkoły Handlowej z 1920 r., członek Wojskowej Kadry Szkolnej, student na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Uniwersytetu Lubelskiego, ofic. rez. kawalerii WP.

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; AU KUL – sygn. PE 642, k. 14 – zaświadczenie ze Szkoły Handlowej o nauce łaciny wystawione dla studenta T. Gołębiowskiego. Lublin, 24 kwietnia 1925 r.; ROR 1934, s. 127, 617 (ppor. rez. 2. Pułku Strzelców Konnych).

4. **Radzki Stanisław** (ur. 8 V 1900 r. w Lublinie, syn Adolfa i Władysławy z Rembielińskich, zm. 17 I 1985 r.) – adwokat, absolwent 8-klasowej Szkoły Handlowej z 1919 r., członek Wojskowej Kadry Szkolnej, student na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych oraz Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Lubelskiego, żołnierz 3. Pułku Artylerii Polowej (kpr.) i 27. Pułku Artylerii Lekkiej (plutonowy); absolwent Szkoły Podchorążych Rezerwy Artylerii (1926 r.); ofic. rez. artylerii WP; więzień obozów w Oświęcimiu, Gross-Rosen, Sachsenhausen-Oranienburgu.

Zbiory prywatne Barbary Radzkiej (synowej); APL – nr zespołu 534, sygn. 1; AU KUL – sygn. PE 440, k. 2 – metryka urodzenia; AU KUL – sygn. PE 440, k. – świadectwo dojrzałości; ROR, 1934, s. 146, 639 (ppor. rez. 27. PAL); *Szkice z dziejów adwokatury lubelskiej. 90-lecie Izby Adwokackiej w Lublinie*, red. P. Sendeci, Lublin 2009, s. 185–186, 209–214; *Awanse oficerskie*, 2003, s. 532 (por. rez. w korpusie oficerów artylerii).

5. **Sauter Eugeniusz Albert** (ur. 13 [25] II 1900 r. w Rożyszczach, powiat łucki, syn Tomasa i Zofii z Heinrichów) – absolwent Szkoły Handlowej z 1920 r., student na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Uniwersytetu Lubelskiego, ofic. rez. piechoty WP.

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; AU KUL – sygn. 583a, k. 3 – zaświadczenie Komisji Ewidencyjnej 32. Pułku Piechoty dla szeregowca E. Sautera. Warszawa, 28 października 1920 r.; ROR 1934, s. 59, 425 (ppor. rez. 8. PP Leg.); *Awanse oficerskie*, 2003, s. 634 (por. rez. w korpusie oficerów piechoty).

6. **Włocki Witold** (ur. 1 VII 1897 r. w Warszawie, syn Zdzisława i Marii z Sopoćków, zginął 29 VI 1942 r.; pochowany na cmentarzu w Krasnowodzku [?]) – absolwent Szkoły Handlowej z 1916 r., student na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Uniwersytetu Lubelskiego, ofic. rez. WP,

więzień obozu Tockoje w ZSRR, żołnierz Armii Andersa.

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; AU KUL – sygn. PE 619, k. 4 – odpis zaświadczenia Intendentury Garnizonu Okręgu Lubelskiego o bezterminowym urlopowaniu plutonowego W. Włockiego. Lublin, 6 listopada 1920 r.; ROR 1934, s. 209 (ppor. rez. intendentów); *Wykaz poległych i zmarłych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na obczyźnie w latach 1939–1946*, Londyn 1952, s. 138; indeksreprezjonowanych.pl.

7. **Wolanowski Witold** (ur. 27 VII 1900 r. w Kozienicach, dawna gubernia radomska, syn Stanisława i Eugenii z Piaseckich) – absolwent Szkoły Handlowej z 1918 r., student na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Uniwersytetu Lubelskiego, ofic. rez. artylerii WP.

APL – nr zespołu 534, sygn. 1; AU KUL – sygn. 489, k. 2 – matrykuła, 1921 r.; ROR 1934, s. 142, 615 (ppor. rez. 3. PAL); *Awanse oficerskie*, 2003, s. 650 (por. rez. w korpusie oficerów artylerii).

OBJAŚNIENIE SKRÓTÓW FORMACJI I STOPNI WOJSKOWYCH

Ochot. PP – ochotniczy pułk piechoty
Ochot. P. Szwol. – ochotniczy pułk szwoleżerów
PAC – pułk artylerii ciężkiej
PAL – pułk artylerii lekkiej
PAP – pułk artylerii polowej
PP – pułk piechoty
PP Leg. – pułk piechoty Legionów
P. Szwol. – pułk szwoleżerów
WP – Wojsko Polskie

bat. – batalion
dyon – dywizjon
komp. – kompania
szw. – szwadron

kan. – kanonier
kpr. – kapral
mjr – major
pchor. – podchorąży
por. – porucznik
por. rez. – porucznik rezerwy
ppor. – podporucznik
ppor. rez. – podporucznik rezerwy
rtm. – rotmistrz
st. szer. – starszy szeregowiec
szer. – szeregowiec
szwol. – szwoleżer
uł. – ułan

BIBLIOGRAFIA

Źródła

APL (Archiwum Państwowe w Lublinie) – nr zespołu 534, sygn. 1 – Abiturienti Szkoły Handlowej Męskiej w Lublinie od roku 1928 Gimnazjum Męskiego Zgromadzenia Kupców w Lublinie do roku 1938.
APL (Archiwum Państwowe w Lublinie) – nr zespołu 1656, seria 2.4, sygn. 167 – Akta stanu cywilnego Parafii Rzym-

- skokatolickiej w Bychawie – Księgi urodzeń, małżeństw i zgonów (1898 r.).
- APL (Archiwum Państwowe w Lublinie) – nr zespołu 1859, seria 2.4, sygn. 84 – Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Katedralnej św. Jana w Lublinie – Księgi wtóropisowe urodzeń, małżeństw i zgonów (duplikaty) (1900 r.).
- APL (Archiwum Państwowe w Lublinie) – nr zespołu 1860, seria 2.4, sygn. 24 – Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Nawrócenia św. Pawła w Lublinie – Księgi wtóropisowe urodzeń, małżeństw i zgonów (duplikaty) (1900 r.).
- APL (Archiwum Państwowe w Lublinie) – nr zespołu 1892, seria 2.1, sygn. 3 – Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Katedralnej w Parczewie – Księgi pierwopisowe urodzeń (unikaty) (lata 1895–1898).
- AU KUL (Archiwum Uniwersyteckie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II) –teczki personalne abiturientów; album absolwentów wszystkich wydziałów (spis do 1928 r.).
- MART/Dep./ML (Muzeum Lubelskie – Oddział Martyrologii „Pod Zegarem”, depozyty) – spis ekshumowanych zwłok jeńców obozu w Katyniu zawierający pozycje od 02501 do 03900 oraz spisy cząstkowe sporządzone przez PCK w 1943 r., nr inw. MART/Dep./52/1–11/ML, t. 10, karty 1–66.
- Opracowania**
- Bownik Zygmunt, *Z dziejów szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie*, Lublin 1958.
- Dąbrowscy Helena i Stanisław, *Harcerski Lublin 1911–1939*, Lublin 2012.
- Dymmel Piotr, Litwiński Robert, *Cmentarze lubelskie*, Lublin 2015.
- „Głos Lubelski” 1920–1932 (nekrologi).
- Katolicki Uniwersytet Lubelski. 50 lat istnienia i działalności, Lublin 1968.
- Kącki Tadeusz, *Nauczyciele Szkół im. A. i J. Vetterów w Lublinie 1866–1996 przeszli do historii Szkół Vetterów*, Lublin 1996.
- Kącki Tadeusz, *Szkoły im. A. i J. Vetterów w Lublinie i ich uczniowie 1866–2000*, Lublin 2000.
- Księga pamiątkowa 25-lecia harcerstwa w Lubelszczyźnie. Wspomnienia i dokumenty 1911–1936*, Lublin 1936.
- Ku czci poległych lotników. Księga pamiątkowa*, red. Marian Romeyko, Warszawa 1933.
- Lista katyńska. Jeńcy obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk zaginieli w Rosji sowieckiej*, oprac. Adam Moszyński, Warszawa 1989.
- Lista odznaczonych Krzyżem Walecznych o nieznanym adresie*, Warszawa 1935.
- Lista poległych w walkach o Niepodległość uczniów szkół lubelskich wywołanych na apelu dnia 10 listopada 1933 r. na Placu Litewskim w Lublinie opodal płyty Nieznanego Żołnierza*, „Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego”, Lublin, grudzień 1933, R. VI, nr 4 (58).
- Lista starszeństwa oficerów zawodowych marynarki wojennej, oficerów rezerwy marynarki wojennej powołanych do służby czynnej, oraz oficerów zawodowych innych korpusów osobowych armii, przydzielonych do marynarki wojennej; sporządzona na dzień 15 sierpnia 1930 roku*, Warszawa 1930.
- Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934.
- Lublinianin Legionista ranny na froncie*, „Ziemia Lubelska” 1916, nr 311 z 27 VI.
- Łukomski Grzegorz, Polak Bogusław, Suchcitz Andrzej, *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykaz odznaczonych za czyny z lat 1863–1864, 1914–1945*, Koszalin 1997.
- Nekrasz Władysław, *Harcerze w bojach: przyczynek do udziału młodzieży polskiej w walkach o niepodległość ojczyzny w latach 1914–1921*, cz. 2, Warszawa 2011 (reprint).
- O uczniu żołnierzu*, oprac. Kazimierz Konarski, Warszawa 1922.
- Pawelec Marek, „Lista Katyńska” KUL, „Przegląd Uniwersytecki KUL”, lipiec–sierpień 2010, nr 4, s. 8–15.
- Pawlak Jerzy, *Pamięci lotników polskich 1918–1945*, Warszawa 1998.
- Poznański Karol, *Szkoły im. A. i J. Vetterów w Lublinie*, Lublin 1985.
- „Rocznik Oficerski” 1923–1932.
- „Rocznik Oficerski Rezerwy” 1934.
- Rybka Ryszard, Stepan Kamil, *Awanse oficerskie w Wojsku Polskim 1935–1939*, Kraków 2003.
- Słownik biograficzny miasta Lublina*, red. Tadeusz Radzik, Jan Skarbek, Adam A. Witusik, t. 1, Lublin 1993.
- Szkice z dziejów adwokatury lubelskiej. 90-lecie Izby Adwokackiej w Lublinie*, red. Piotr Sendeci, Lublin 2009.
- Wykaz poległych i zmarłych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na obczyźnie w latach 1939–1946*, Londyn 1952.
- Zarys historii wojennej 24-go Pułku Piechoty*, oprac. Józef Pałac, Warszawa 1930.
- Zarys historii wojennej 36-go Pułku Piechoty Legii Akademickiej*, oprac. Stefan Pomarański, Warszawa 1930.
- Zieliński Józef, Wójcik Waldemar, *Lotnicy Kawalerowie Orderu Wojennego Virtuti Militari: 1919–1920*, t. 1, *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920*, Warszawa 2005.
- „Ziemia Lubelska” 1915–1920 (nekrologi).
- Z naszej szkoły. Jednodniówka wykonana staraniem i siłami uczniów 8 kl. Szkoły Handlowej Zgromadzenia Kupców im. Vetterów ku uczczeniu jej czterćwiekowego jubileuszu*, Lublin 1927.
- STRONY INTERNETOWE**
- <http://www.indeksrepresjonowanych.pl>
- www.lubgens.eu/portal.php – Akta zgonów parafii rzymskokatolickich w Lublinie (lata 1917–1922; 1920–1947).

STRESZCZENIE

W latach 1914–1921 szeregi polskich formacji wojskowych licznie zasilali młodzież szkolna i akademicka. Wśród niej byli wychowankowie Szkół Handlowych im. Augusta i Juliusza Vetterów w Lublinie. Młodzi żołnierze walczyli o odzyskanie niepodległości Polski na frontach I wojny światowej. W czasie wojny polsko-bolszewickiej w służbie odrodzonego Wojska Polskiego bronili granic i suwerenności państwa. Wielu z nich w 1919 roku wzięło udział w obronie Lwowa. Ocaleni w walkach kończyli szkoły, by podjąć studia na nowo powstałym Uniwersytecie Lubelskim. Jako oficerowie

rezerwy walczyli w czasie II wojny światowej. Pamięć o poległych stała się zadaniem przyszłych pokoleń. Niedostateczność źródeł sprawia trudności w dokładnym wykazaniu służby wojskowej oraz ustaleniu miejsc pochówków uczniów-żołnierzy, zapomnianych bohaterów.

Słowa kluczowe: wojskowość, I wojna światowa, wojna polsko-bolszewicka, Legiony Polskie, Wojsko Polskie, walka o niepodległość i granice Polski, mogiły żołnierskie, uczniowie-żołnierze, Szkoły Handlowe im. A. i J. Vetterów w Lublinie, oświata lubelska

SUMMARY

Students of the Vetter School of Economics in the Wars for Polish Independence and Territory

Between 1914 and 1921 the Polish military forces were numerous reinforced by school and university youth. Among them were pupils of August and Juliusz Vetter Lublin School of Economics. The young soldiers fought for Polish independence on fronts of the First World War. During the Polish-Bolshevik War they were a part of the reborn Polish Army, defending the borders and sovereignty of the state. Many of them took part in the Defence of Lviv in 1919. Those who survived finished schools in order to attend the newly-established Lublin University. As the officers of the reserve they fought during the Second

World War. Remembering the fallen became a mission of future generations. The insufficiency of the sources creates difficulties in establishing a precise presentation of military service and burial place of many forgotten heroes: students-soldiers.

Key words: military science, First World War, Polish-Bolshevik War, Polish Legions, Polish Army, wars for Polish independence and territory, soldier graves, students-soldiers, A. and J. Vetter Lublin School of Economics, Lublin pedagogy